

tos tudatban, hogy azok akkor is remekművek, ha oly sok közepes, rutinos tolmácsolásukat hallhattuk is az évek folyamán.

Kiegyenlített, telt az együttes hangzása, bár érezhetően az első hegedű „húz”, de aki gyakran hallhatja őket hangversenyteremben, természetesnek veszi, hogy a kitűnő Rolla János diktálja a tempót a többieknek, akik között

talán akadnak nála kisebb formátumú művészek is, játékuik fegyelme és a művek alázatos és pontos értelmezése mégis mindenkor kivételes élménnyel ajándékozhatja meg hallgatójukat. Csak ismételhetjük: kár, hogy ez az élmény ezúttal — nem az együttes hibájából — elmaradt.

(R. L.)

A ZENEI STÍLUSELEMZÉS ÚTJAI

A Bárdos Lajos 75. születésnapja alkalmából tartott zenetudományi konferencia anyagát önálló könyvben is megjelentette a Zeneműkiadó.* Kétségtelen, hogy a tanulmányok nagy része inkább a szakemberek számára készült, mégis a nem hozzáértő is izgalommal és tanulsággal követi nyomon azt a folyamatot, ahogy — részben éppen Bárdos Lajos ösztönző példája nyomán — a zenei stíluselemzés különböző módszerei egységre szerveződnek. Ahogy korunk irodalomtörténeti kutatásait új irányba indította a megújuló elmélet, ugyanúgy vált a zenei stíluselemzés hatékony ösztönzőjévé és segítőjévé a zeneelmélet.

A kötet egyik legérdekesebb, legtanulmányosabb írása *Földes Imre* tollából „A Dies irae dallam”-ról szól. A valószínűleg a tizenharmadik század első felében keletkezett költemény dallama későbbi keletű. „Annak az öt sequentiának egyike — írja a szerző —, amelyeknek a XVI. századi gregorián reform helyet adott a liturgiában.” Ezt a „zseniális” művet elemzi hallatlan elméleti apparátussal a tanulmányíró. Idézzük végső következtetését, mely a köznapi halandók számára is világos és egyértelmű: „A Dies irae dallamban a variatív formálás kiegészül a visszatérésekkel operáló íves építkezéssel, a recitativ melodika a dalszerű felé hajlik. A dinamikus gondolkodás legyőzi a statikusait; heliocentrikus világkép a geocentrikusait. Legfőbb bizonyága ennek a kóda, amelyet az alapdallam ismétlései során szerzett lendület repít ki legyőzve annak gravitációját.”

Izgalmas felfedezéseket kínál *Kecske-méti István* tanulmánya: „Európai hatások Bertha Sándor zongoradarabjaiban”. Bertha Sándor 1843-ban született. Tizenkilenc éves korában — miután előbb a piaristáknál, majd Mosonyinál tanult zenét — külföldre ment, s előbb az akkori Thomas-Kantornál képezte to-

vább magát, aztán Párizsban telepedett le, s onnan csak három alkalommal tért haza, műveinek bemutatására. Ma már korának teljesen elfeledett alakja, a tanulmány szerzőjének mégis igaza volt, amikor feltámasztotta életének tanulságait, mert ő próbálta meg legszívósabban átmenteni és megőrizni a hangversenytermi gyakorlat számára a verbunkost. A kor kisebb művészei őszinte lelkesedéssel igyekeztek e jellegzetesen magyar nemzetinek vélt műformát megmenteni. Bertha Sándor ezenfeül rajongva tisztelte a barokk zenét, s minden törekvése arra irányult, hogy a barokk hangszeres ellenpontot valahogy összeötvozze a népiességgel. (A másodrangú mestereket azóta is hasonló cél vezérli.)

Rendkívül fontos és az anyanyelvi liturgia kérdés-komplexumával kapcsolatban is megszívlelendő gondolatokat vet föl „Prozódia és stílus” című írásában *Dobszay László*. A prozódiai kutatás feladatait a következőkben összegezi: 1. a kutatásnak arra kell irányulnia, melyek a művészi prozódia feltételei; 2. a mesterműveket újra és újra vizsgálat tárgyává kell tenni abból a szempontból is, milyen prozódiai érvényesülnek bennük; 3. ha nem akarjuk, hogy a prozódia elsőkélyesedjék, nyomatékka rá kell mutatni a klasszikus megoldások sokszínűségére és változatosságára; 4. a prozódiai vizsgálatoknak egy-egy szerző, stílus vagy jelenség elemzésére kell törekedniök.

Míndez így tárgyszerűen, szárazon összefoglalva nem is sejteti, mily nagy a jelentősége és haszna a szerző javaslatainak, illetve kutatási irányának. Itt csak néhány bizonyító példával élhetett, ám ezek fényében is nyilvánvaló, hogy a zenetörténeti kutatásnak fontos területe a szöveg átélésének és kezelésének vizsgálata is, s csak a komplex elemzés segíthet hozzá a mű teljes világának megértéséhez.

(R. L.)

* Zeneelmélet, stíluselemzés (Zeneműkiadó, 1977)